

Glas tistim, ki ga nimajo

Nov projekt glasbenega gledališča Choregie, ki spada v produkcijsko hišo Carmina Slovenica, se posveča eksploatacijskemu in antropocentričnemu odnosu do živali

Harvardsko okolje je v vseh pogledih izjemno, saj omogoča brezmejen dostop do strokovne literature, najsodobnejših študijev in raznovrstnih informacij, skratka vsega, kar je nuino za poglobljen študij. Foto Dorian Šilec Petek

Karmina Šilec, umetniška vodja in dirigentka CS je že nekajkrat na repertoar uvrstila dela Jacoba Cooperja, ki velja za enega najbolj renomiranih skladateljev na današnji glasbeni sceni, tokrat pa je Cooper ciklus skladb za 16 solističnih glasov, eketroakustično glasbo in zvočno procesiranje v živo napisal prav za za njen ansambel. V sodelovanju s pesnico Doro Malech so zastavili temo – sprva z delovnim naslovom »requiem za živali«, ki se posveča etičnim dimenzijam svetosti življenja, zato se Threnos dotika pomena ubijanja življenja. Živali so kot marginaliziran subjekt izhodišče, metafora, sama ideja pa izhaja iz starogrške žalostinke. Sodobna klavnica je prostor in navdih in predvsem mesto, kjer se srečajo človek, žival in stroj. To okolje je profano in hkrati odmaknjeno, v tej svoji odmaknjenosti postane klavnica nedostopno svetišče in vzpostavi prostor za litanijo ali žalostinko, za threnos.

Predpremierja je bila izvedena precej na hitro in brez udeležencev iz ZDA, saj je zaradi epidemije s korona virusom grozila odpoved projekta.

Proces nastajanja dela je zaradi novih okoliščin precej zaznamovala situacija, ki jo je prinesel virus. Za 20. marca načrtovana premiera je bila vprašljiva, prav tako prisotnost umetniške ekipe.

Predpremierno smo delo izvedli brez Sidra Bell Dance Company in ta izvedba je bila za nas dragocena izkušnja.

Predstava daje glas tistim, ki ga nimajo, torej živalim.

Delo je na prvi pogled usmerjeno v skrb za živali, v resnici pa gre za ljudi, za nas, in za naš občutek krivde. Pomembno se nam zdi, da bi kompozicija vzpostavlja možnost za premislek o potrebni radikalni transformaciji odnosov med ljudmi in živalmi. Zato delo zagotovo od gledalca oziroma poslušalca zahteva določeno konfrontacijo, med tistim kar ve, da je prav in tistim, kako živi in deluje. Na določeni ravni to seveda meri na krepitev gledalčeve in izvajalčeve zavesti v smislu razvijanja

kritičnega odnosa do naturalizacije nasilja nad živalmi in ljudmi. S odrsko postavitvijo skušamo širiti meje te senzibilitete, vendar brez opiranja zgolj na sočutje. Threnos to, kar se običajno skriva ali prikriva, ponuja kot prostor za razmislek.

Projekt ima značaj nekakšne profane posvečenosti ali posvečene profanosti.

Na določen način res. Zasnovali smo namreč cikel z naslovi stavkov Litanija, Premislek, Vzdržnost, Razčiščevanje, Zaklinjanje, Obžalovanje, Umik, in to so nekakšni »paraliturgični« stavki.

Takšno obredno mašo bi lahko označili bodisi kot poskus vzpostavljanja novega, drugačnega etosa ali pa kot blasfemijo?

Mislím, da sta obe oznaki napačni, Threnos vendarle bolj kot v okvir kakšnega novega obreda sodi v polje meditacije.

»Pripoznavanje žrtve, ki jo živali naredijo za nas, ko jih pojemo« – ali ni to mistifikacija danes povsem industrijskega procesa?

Skladatelj Cooper je o delu povedal, da je to verjetno precej sporna skladba, saj večina ljudi kot mesojedci redno »sodeluje« pri usmrtni živali. Skladba nikakor ni glasnik in poziv k vegetarijanstvu in veganstvu, namesto tega prinaša kompleksnejšo misel: ta želi človeka, ki je mesojed, spomniti na prepoznavanje žrtve, ki jo živali naredijo za nas, ko jih pojemo. Najbrž pa je bolj kot o žrtvi, ki jo živali naredijo za nas pomembno razmišljati o tem kako, in ali je sploh mogoče izstopiti iz tega eksploatacijskega, antropocentričnega gledišča in delovanja in ali obstaja možnost za neko novo držo. Danes je človekov odnos do vsega, kar ni človeško še vedno ujet v ta tradicionalni, zakleti krog binarnega odnosa med človekom in živaljo oziroma naravo. Threnos skuša človeku spregovoriti o krhkosti življenja, tako živalskega kot človeškega, Gre torej za premisleke o nujnosti spremembe človeškega odnosa do živali in posledično tudi do svoje vrste.

Z industrijskim procesom klanja se vzpostavi najbolj evidenten način, da se problematika nevtralizira in napravi nevidno.

Obkroženi smo z industrijo okrutnosti in ubijanja. Za razliko od najokrutnejših poniževanj, kot jih poznamo iz vojn, ta industrija tovrstne pricipice celo presega, predvsem zato, ker nima konca. Gre za neko čudno prevaro, saj smo vsi žrtve tega sveta trgovine. Zato se v Threnosu vse na nek način vrti okoli vprašanja življenja in nasilne, nelegitimne smrti, ki jo sodobna družba legalizira.

Industrializacija smrti se v predstavi manifestira z repetitivnostjo, mehaničnostjo, laboratorijsko sterilnostjo, minimalizmom... in to velja tako za glasbo, kot za koreografijo, kostumografijo in scenografijo.

Klavne so kraj, kjer se srečujejo človek, stroj in žival. Skozi to povezavo med tehnologijo, človekom in živalmi gre za preizpraševanje sodobne družbene paradigme, v kateri človek s čezmernim povzdigovanjem lastne kulture skoraj povsem uniči naravo. To naprej vodi v razmislek o tem kako narava lahko kljub temu preživi, morda brez tudi brez človeka in ali nam posledično ta odnos človek - stroj lahko prinese kak drug pogled na odnos človek - žival. Ta trikotnik človek-stroj-žival v skrajni legi posega v problematiko ljudi in jih postavlja kot neka gola brezpravna telesa v globalnih postopkih nadzora in ubijanja. To je vodilo tudi odrsko postavitev, ki se oslanja na te prostore. Zvočno procesiranje človeškega glasu predstavlja ta aspekt »stroja« in spominja na krhkost in ranljivost človeškega in živalskega glasu ter na nekakšno raztezno življenje oziroma živega kot celote.

Carmina Slovenica je bila v zadnjih desetletjih pojem invencije in perfekcije, zbrala je brezštevne mednarodne nagrade in gostovala na vseh kontinentih. Odločitev strokovne komisije ministrstva za kulturo, da se ukine dolgoročno financiranje vseeno ni pomenilo dokončne ukinitve dejavnosti?

Carmina Slovenica deluje kot produkcijska hiša z več dejavnostmi. Njen program se je na podlagi finančnih okoliščin, ki so se drastično spremenile, temu prilagodil. Sedaj deluje projektno, tako na

polju koncertne in glasbeno gledališke dejavnosti kot mednarodnega delovanja, založništva in izobraževanja. Še naprej goji inovativno glasbeno in glasbeno-scensko avtorsko naravnost lastne produkcije. Poudarek pa je na raziskovalnem značaju ustvarjanja vokalne in sodobne glasbe. Glasbena izvedba Threnos je zaupana projektni zasedbi novoglasbenega gledališča Choregie, druga letošnja noviteta - Stabat Mater / Pisma sinu, pa je bila izvedena z ansamblom !Kebataola!.

Vaš odhod na Harvard v študijskem letu 1918/19 je še potenciral ugibanja o zaključku delovanja CS.

Za menoj je izkušnja enoletnega dela v stimulativnem raziskovalnem okolju, ki ga je nudil harvardski Radcliffe institut za napredne študije. Vabilo je prišlo ravno v času, ko sem potrebovala pogoje in čas za razvijanje nekaterih novih idej. To je name delovalo zelo osvežujoče, saj sem se lahko posvetila raziskovanju materialov za nove projekte, ki so pred menoj ter za razvijanje polj delovanja. Vzpostavljam nov koncept ustvarjanja akustične in elektroakustične glasbe, digitalno-analogna dela, predvsem v povezavi s tako imenovanim procesiranjem zvočnih signalov v živo v realnem času. Gre za povezovanje glasu in nekaterih gesturalnih komponent, vmesnikov za analizo gibov. To me izredno zanima, saj vidim v tem obliko »razširjenih glasov« in tudi razširjeno obliko dela z gibom. Nekakšna računalniško razširjena gesta torej, kar je na nek način logično nadaljevanje dirigiranja in razširjenjega vokalnega instrumenta, vse povezavi s sodobnimi mediji.

Možnosti za delo so na Harvardu verjetno idealne?

Harvardsko okolje je v vseh pogledih izjemno, saj omogoča brezmejni dostop do strokovne literature, najsodobnejših studijev in raznovrstnih informacij, skratka vsega, kar je potrebno za poglobljen študij. Popolnoma so me prevzele zbirke, kot denimo tista na oddelku za helenistične študije, kjer sem proučevala homersko obliko ustnega pripovedništva. Razvijala sem koncept novega dela, ki ga pripravljam za premiero v letu 2021 v San Franciscu. Prejela sem namreč naročilo novega dela v okviru fundacije Hewlett - za gledališče, glasbeno gledališče in govorno besedo. Pripravljamo delo, ki bo temeljilo na nekaterih elementih homerskega epskega pripovedništva in je inspirirano z »zapriseženimi devicami«.

Akademsko okolje je morda po eni strani sterilno, po drugi pa nudi luksuz popolne osredotočenosti na delo brez vsakodnevnih tehničnih in administrativnih obveznosti in nenazadnje tudi interakcije s strokovnjaki iz najrazličnejših področij?

V okolju inštituta za napredne študije je bil sicer vsak od udeležencev fokusiran na svoj temeljni projekt, v interakciji z drugimi znanstveniki, tudi matematiki, antropologi, astronomi, kemiki, arheologi..., in seveda tudi umetniki iz različnih področij pa se ob tvojem delu postavljajo drugačna vprašanja in dobivajo drugačni odzivi, kot si jih vaju sicer. Ne gre ne za odzive strokovne javnosti ali občinstva, tudi ne za pogovore s sodelavci, temveč za izmenjavo mnenj z analitičnimi in zainteresirani sogovorniki. V bistvu v realnem življenju nihče od nas, ki smo delili to skupno leto nima pogojev, da bi svoje delo lahko delil s tako pronicljivimi misleci in ustvarjalci ter imel takšne pogoje za razmišljanje in delo. Zdi se mi že skoraj kot slogan, da nam je Radcliffe podaril čas, ki smo ga vsi potrebovali.

Delo, 14. 3. 2020, Peter Rak

<https://www.delo.si/kultura/oder/glas-tistim-ki-ga-nimajo/>